

ARETUSPROGRAMM

Eesti raskeveo hobune

Eestin Raskaat Vetohevoset ry.
Joutnantie 457
FIN-25500 Perniö
Finland
kodulehekülg: www.erhevoset.com

kontaktisik:
juhatuse esinaine Tarja Halonen
Joutnantie 457
FIN-25500 Perniö
Finland
tel. +358 456 478 944
email: halonen.tarja.helen@gmail.com

SISUKORD

1. Aretuseesmärgid	3
1. Pikaajalised aretuseesmärgid	
2. Lühiajalised aretuseesmärgid	
3. Aretusmeetodid	
2. Tõu kirjeldus	5
2.1. Eesti raskeveo hobuse ajalugu	
2.2. Tõu kirjeldus	
2.2.1. Välimik ja mõõdud	
2.2.2. Allüürid	
2.2.3. Iseloom ja temperament	
2.2.4. Tervis ja töövõime	
3. Andmed hobuste identifitseerimist, põlvnemist ning jõudlust puudutavatest süsteemidest	9
1 Hobuste identifitseerimine	
1.1. Paaritustunnistus/Sünniteade	
1.2. Täku kasutamise leht	
1.3. Sünniteade ja sünni registreerimine	
1.4. Identifitseerimisleht	
1.5. Mikrokiib ja kiibistamine	
1.6. Geneetiline ekspertiis	
1.7. UELN-number ja tõuraamatunumber	
1.8. Nime paneku kriteeriumid	
1.9. Tõuraamatus registreeritavad andmed	
1.10. Hobusepass	
2 Põlvnemisandmed	
3 Jõudluse andmed	
4. Tõuraamatu sisseehitus ja jaotus.....	16
5. Tõuraamatusse registreerimise ja kandmise alused...	17
5.1. Eeltõuraamat	
5.2. Täkkude peatõuraamat	
5.3. Täkkude tõuraamat	
5.4. Märade peatõuraamat	
5.5. Märade tõuraamat	
5.6. Lisaosa A	
5.7. Lisaosa B	
6. Jõudluskontrolli kord.....	20
6.1. Eesti raskeveohobuse hindamise juhend	
6.2. Täku litsentseerimine	
6.3. Hindamisleht	
6.4. Sõidu- ja veokatsete eeskiri	
6.5. Sõidu- ja veokatsete juhend	
6.6. Eesti raskeveohobuse lineaarse hindamise juhend	

Aretusprogramm on esimest korda saanud tunnustuse Soome Toiduaineturvalisuse Ametist 08.09.2015. Muudatused 24.04.2018 ja 01.01.2020.

(Käesoleva Aretusprogramm järgib originaaltõuraamatupidaja Eesti Hobusekasvatajate Seltsi põhimõtteid., www.ehs.ee)

1. Aretuseesmärgid

Aretusprogramm on koostatud aastateks 2018-2028. Aretusprogrammi eesmärgiks on tagada eesti raskeveo tõu genofondi säilitamine ning aretustöö tulemusena mitmekülgse kasutusotstarbega raske külmaverelise hobusetüübi saamine, kes vastaks kohalikele tingimustele ja majanduslikele vajadustele ja leiaks kasutust turismis, keskkonnasõbralikus põlluharimise- ja metsatööl, hobi- ja showhobusena tänu oma heale tervisele, rahulikule iseloomule ja heale koostöövalmidusele.

Aretuspiirkonnaks on Soome Vabariik ja Eesti Vabariik.

Aretusprogrammi on 2018.a lisatud ühekordse ristamise eriprogramm aastateks 2018-2022.

1.1. Pikaajalised aretuseesmärgid

- eesti raskeveohobuse genofondi säilitamine,
- eesti raskeveohobuse populatsiooni suurendamine ja laiendada selle levikut Soomes, Eestis ja lähiriikides,
- suurendada eesti raskeveohobuse töösserakendamise võimalusi nende kasvatajate ja pidajate koolitamise läbi.

Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i jätkusuutliku aretusprogrammi raames jälgitakse järgmisi valdkondi: hobuste põlvnemine ja geneetiline mitmekesisus, hobuste eksterjäär, hea iseloom ja omadused ning loomade tervis ja heaolu.

1.2. Lühiajalised aretuseesmärgid

- populatsioonide suurendamine ja levik Soomes, Eestis ja lähiriikides, kasutades võimalikult suurt osa genofondist,
- sugutäkkude valik põlvnemise, eksterjööri hindamise, jõudluskatsete (sh veokatsete või rakendispordi tulemuste) tulemuste, vanemate omaduste ja põlvnemise järgi,
- eesti raskeveohobuste omaduste ja ajaloolise tausta tutvustamine,
- seminaride/õppepäevade/koolituste läbi eesti raskeveohobuse populariseerimine, aretustöö edendamine, kasvatajate ja pidajate teadmiste suurendamine söötmise, hooldamise, hobuse väljaõppe ja tervishoiu ning taastootmise teemadel,
- tagada koostöö sama tõu tõuraamatut või selle osa pidava ühingu,
- võimaldada aretajatele asjatundlik sõltumatu nõuandesüsteem paaridevaliku otsuste langetamisel.

1.3. Aretusmeetodid

- Aretusmeetod on **puhasaretus**. Puhasetuse teel paaritavad loomad on ühte tõugu ja selle käigus säilitatakse eesti raskeveohobuse teatud omadused.
- Aretusvõttena on lubatud kasutada eriprogrammi alusel **ühekordset sisestavat ristamist** genofondi rikastamiseks ja sugulusaretuse ohu vältimiseks.

Tõu originaaltõuraamatut pidava Eesti Hobusekasvatajate Seltsi (EHS) aretusprogrammi muudatus 04.03.2018:

Ühekordseks ristamiseks genofondi rikastamiseks ja sugulaspaarituse ohu vältimiseks on lubatud kasutada rootsi ardenne. Ajavahemikus 2018-2022 on lubatud võtta sugulisse kasutusse ardenne 10 % eesti raskeveo hobuse populatsiooni märke ja täkkude arvust. EHSi populatsioonis oli seisuga 01.01.2018 227 mära ja 75 täkk, mille alusel eriprogrammis võib kasutada 22 ardennimära ja 8 -täkk.

(Paralleeltõuraamatu populatsioon 31.12.2017: märke 34, täkk 14.)

Eriprogrammis on lubatud kasutada ardennitäkk, kelle on hinnatud ja litsentseerinud hindamis- ja tõukomisjon aretusprogrammis esitatud täku litsentseerimise nõuete järgi. Litsentseerimisotsusel arvestatakse ka täku põlvnemisandmeid ja rootsi aretusorganisatsiooni Avelsföreningen Svenska Ardennerhästen litsentseerimis- ja hindamisandmeid. Litsentseeritud täkk kantakse Lisaossa A ja temale antakse tõuraamatunumber. Iga konkreetse litsentseeritud ardennitäku maksimaalne paarituste arv aastas on 14 mära.

Ardennimära on lubatud eriprogrammi raames kasutada, kui ta on hinnatud jõudluskontrolli korra nõuete järgi, saanud hinneteks vähemalt 7 punkti ning hindamis- ja tõukomisjon on kiitnud heaks tema osalemise eriprogrammis. Arvestatakse ka põlvnemisandmetega; võrdväärseks hinnatud hobuste puhul eelistatakse sellist, kelle põlvnemine mitmekesistab tõu genofondi ja kelle vanemate aretusväärtus on suurem. Mära kantakse Lisaossa A ja kui on registreeritud tema suguline kasutus, temale antakse tõuraamatunumber.

Hobuse, kelle üheks vanemaks on eriprogrammi raames lisaosasse registreeritud hobune ja teiseks vanemaks on tõuraamatu põhiosasse kantud eesti raskeveo tõugu hobune, tõug on eesti raskeveohobune ning ta kantakse sünnijärgselt tõuraamatu lisaosasse A. Tema järglaste kandmise tingimused tõuraamatu põhiosasse kehtestatakse käesoleva eriprogrammi jätkudes (alates aastast 2023).

- Tõumaterjali levitamine ja seemenduspunktide tegevus on ettevõtlik, millesse aretusühing ei sekku, kuid avaldab soovitusi ning mõjutab seda tegevust tunnustamisotsustega. Eesti raskeveohobuseid tohivad Soomes seemendada tegevusloaga vet.arstid või isikud, kes on läbinud hobuste kunstliku seemendamise kursused. Eestis tohivad seemendada vaid seemendajad, kellele aretusühing on väljastanud seemendaja tunnistuse. Tõumaterjali valikukriteeriumid kajastuvad jõudluskontrolli andmete kasutamise ja märke ning täkkude aretusse tunnustamise kordades

2. Tõu kirjeldus

2.1. Eesti raskeveohobuse ajalugu

Eesti raskeveohobune on aretatud kohaliku hobuse baasil vältava ristamise teel ardenni tõugu täkkudega. Esimesed ardennid tõi 1862.aastal Torisse akadeemik A.Middendorf. XIX sajandi lõppu ja XX sajandit iseloomustab koordineerimata ardenni täkkude import ja kasutamine mõisnike poolt. 1911. aastal asutati Baltimaade Külmavereliste Hobuste Kasvatajate Selts, mille eesmärgiks oli koordineerida ardenni hobuste aretust. Seltsi tegevus lõppes mõne aasta pärast seoses I Maailmasõja algusega. 1913. aastal ostis rühm Virumaa mõisnikke Rootsist ardenni tõugu noorhobuseid, mis paigutati Virumaa ja üksikud ka Harjumaa mõisatesse. Sellega pandi alus ardenni hobuste kasvatamisele Põhja-Eestis.

Venemaa Oktoobrirevolutsioon lõpetas mõisnike tegevuse Eestis. Eesti Vabariik iseseisvus 1918. aastal. 1920. aastal korraldati Eesti Vabariigi Põllutöoministeeriumi poolt ülemaaline hobuste registreerimine, et kindlaks teha tõumaterjali hulk ja leviku piirkonnad. Hobuste registreerimisandmete põhjal soovitas Põllutöoministeerium oma otsusega aretada Eestis kolme hobusetõugu: eesti, tori ja ardenni hobust.

1921. aastal asutasid ardenni hobuse kasvatajad Virumaa Hobusekasvatuse Seltsi, mis hiljem nimetati Ardenni Hobuste Tõuseltsiks. Tõuseltsi poolt alustati ardenni hobuste kandmist tõuraamatusse ning korraldati sihipärast ardenni hobuste aretustööd. Ardenni Hobuste Tõuseltsi tegevus katkes II Maailmasõja käigus.

1922. aastal võeti vastu esimene ardenni hobuste tõumäärustik ja avati Eesti ardennihobuste tõuraamat. Tõuraamatusse märgiti ardennitüübilisi 3-14 aasta vanuseid hobuseid, kelle kõrgus turjalt oli täkkudel 148-164 cm, märadel 146-160 cm ning kämbla ümbermõõt täkkudel vähemalt 21 cm ja märadel 20 cm. Lisaks hinnati hobuseid tõuraamatusse märkimisel veel põlvnemise, välimiku, käigu, iseloomu ja tervise järgi. Vastavalt hinnangule jaotati hobused I, II või III klassi. Tõuraamat jagunes kaheks osakonnaks: puhtatõulised hobused (tõumärk A) ja ristandhobused (Eesti ardenni tõumärk EA). 1922. ja 1923 a. võeti tõuraamatusse 51 eesti ardenni tätku ja 207 mära. Tõumaterjali soetamisel olid erilist tähtsust Rootsist imporditud täkud. Alates 1913 aastast Rootsist imporditud ardenni täkkudest märgiti 1922.-1923. aastal tõuraamatusse järgmised täkud: Aviso 7 A, Alenius 8A, Lothar 9 A, Harras 19 A ja Etual 38 A.

1923. aastal osteti riigi abiga 2 tätku Rootsist (Orkett 45A, Orpheus 46A), 1 täkk Hollandist (Don Juan 47 A) ja 4 tätku Belgiast (Orfroy 48 A, Tabac 49 A, Jannot d'Aubreme 50 A, Coquet 51 A). Järgnevatel aastatel jätkus riigi toetus tõumaterjali (täkud, märad, noorhobused) impordiks, peamiselt Rootsist. 1925. aasta lõpuks kuulu riigi eesti ardenni sugutäkkude nimekirja 15 tätku. Riigi toetusega osteti aastatel 1923-1925 täiendavalt 31 eesti ardenni mära ja määravarssa.

Nõukogude Liit okupeeris Eesti 1944.a. 1948. aastal alustas ENSV's tööd Riiklik Hobuste Tõulava. Tõulava jätkas ardenni hobuste tõuraamatu pidamist. Tegeleti aretustöö organiseerimisega kolhooside ja sovhooside tõufarmides. 1953. aastal imporditi heade sugutäkkude vähesuse tõttu 10 nõukogude raskeveo tätku Mordva ANSV-st ja Vladimiri oblastist, kellest iseseisva liini moodustas Rambatan 1006 NR.

1953. aastal 28. augustil nimetati Eesti NSV põllumajanduse ministri käskkirjaga nr. 255 eesti ardenni hobune eesti raskeveohobuseks (tõumärk ER).

1968. aasta 18.aprillil kinnitati eesti raskeveo tõug Eesti Hobusetõugude Tõuaretuse Nõukogu otsuse põhjal puhtatõuliseks ja lõpetati märade kandmine tõuraamatu eri osadesse.

1991. aastast taasiseseisvunud Eestis toimus eesti raskeveohobuste aretustöö üleminek erakasvanduste ja üksikute hobusekasvatajate kätte üle Eesti ja tõuraamatusse kantud hobuste arvukus vähenes. Kõige väiksem aastakäik varssu sündis aastal 2001, ainult 8 pead.

Hobuste arv hakkas 2000-ndate alguses jälle kasvama ja aretustöö laienes ka Soome:

2013 sündis 27 varssa
2012 sündis 31 varssa
2011 sündis 42 varssa
2010 sündis 46 varssa
2009 sündis 41 varssa
2008 sündis 23 varssa
2007 sündis 31 varssa
2006 sündis 20 varssa
2005 sündis 23 varssa
2004 sündis 19 varssa
2003 sündis 14 varssa
2002 sündis 15 varssa
2001 sündis 8 varssa
2000 sündis 14 varssa

Sugulastõugudeks on rootsi ardenn, belgia ardenn, nõukogude raskeveohobune ja leedu raskeveohobune.

Aastatel 1993-2005 oli tõus kasutusel schleswigi külmvereline täkk Herold 2170 ER ja aastatel 2005-2007 vladimiri raskeveohobune Vezdehod 2182 ER.

Paralleeltõuraamat Soomes sai tegevusloa 08.09.2015.

2.2. Tõukirjeldus

Eesti raskeveohobuse tõu omadusi väljendatakse soovitud ja mitte soovitud omaduste koondina. Eraldi vaadeldakse hobuse tüüpi, jalgade ehitust, kehaehitust, liikumisomadusi, iseloomuomadusi. Eesti raskeveohobune peab olema tugeva kehaehitusega, ühtlase välimikuga ja hästi kohanenud Eesti ilmastiku-, söötmis-, pidamis- ning kasutamistingimustega.

2.2.1. Välimus ja mõõdud

Värvus: Soovitud on raudjad ja kõrvid hobused, soovitavalt ilma suuremate märgisteta peal, jalgadel ja kerel.

Tüüp: silmapaistvalt hea, proportsionaalne ja suurejooneline külmaverelise hobuse tüüp, keha ristkülikukujuline, hästi ühendatud hobuse ees-, kesk- ja tagaosa. Selg sirge ja keskmise pikkusega, lihaseline, nimme lühike, laudjas renjas, keskmise pikkusega, lai ja lihaseline. Täkkudel ja märadel peavad olema selgelt väljendunud soo- ja tõutunnused.

Soovituslikud mõõtmised: 3-aastaste täkkude puhul turjakõrgus 161-171 cm, kämbalaümberrõõm 23,0-26,0 cm ja märadel turjakõrgus 158-168 cm, kämbalaümberrõõm 22,0-25,0 cm.

Pea:

- soovitud: proportsionaalne, laia otsmikuga, sirge profiiliga, keskmise suurusega kõrvadega ja laia lõuapärade vahega, selged ilmekad silmad.
- mitte soovitud: ilmetu, suur, kumera profiiliga pea, sõrasilm, väike ning tuim silm ning kitsas lõuapärade vahe.

Kael:

- soovitud: keskmise pikkusega, hästi arenenud lihastega, tiheda lakaga kael.
- mitte soovitud: lühike, halva lihastusega, madala asetusega kael.

Turi ja piht:

- soovitud: turi keskmise pikkuse ja kõrgusega, piht keskmise pikkusega, hästi lihaseline ja seljale ulatuv. Keskmise pikkusega abaluud ja õlavarred.
- mitte soovitud: lühike ja madal turi, lühikesed abaluud ja õlavarred.

Keha:

- soovitud: ristkülikukujuline keha, hästi ühendatud hobuse ees-, kesk- ja tagaosa. Rind sügav, lai, kumera roidekaarega. Selg sirge ning keskmise pikkusega. Nimme lühike, laudjas rennjas, keskmise pikkusega, lai ja lihaseline.
- mittesooitud: väga lühike või väga pikk keha. Mitte-sügav, kitsas, lameda roidekaarega rind. Nõrk, nõgus või kumer nimme. Laudjas tugevalt luipu, nõrga lihastusega.

Jalad:

- soovitud: sirgejoonilised, püstloodis, tugevad jalad; hästi arenenud liigesed; keskmise pikkusega jalad ja sõrgatsid; abjad korrapärased ja tugeva kabjasarvega.
- mitte soovitud: kõik mittekorrapärased seisud (kitsas, koondvarbne, eetsirandmelisus, saabeljalgsus, sirge või saabeljas tagajalg, rangjalgne või kooskandne seis jne.), vähe arenenud liigesed; mittekorrapärased kabjad, lame või pehme kabjasarvega kabi; nõõritud kämmal, lühike, püstine või pehme sõrgats.

2.2.2. Allüürid

Eesti raskeveohobuse samm ja traav peavad olema hoogsad ja avarad, vähemalt keskmise pikkusega, jäsemete liikumissuund otse ja ettepoole suunatud.

Mittesooitav: lühikesed, seotud, madalad, korrapäratud, riivlevad liikumised

2.2.3. Iseloom ja temperamet

Eesti raskeveohobusel on rahumeelne iseloom, suur koostöövalmidus ja hea veotahe ning hea närvikava, mis võimaldavad mitmekülgset kasutust (metsa- ja talutöödel, hobuturismis, show- ja perehobusena jne.).

Iseloomujooned

- soovitud: intelligentne, hea iseloomuga, tasaaaluka temperamendiga, rahulik, kergesti käsitletav ja suure koostöövalmidusega hobune
- mitte soovitud: halb iseloom, mittesobiv käitumine, närviline, agressiivne

2.2.4. Tervis ja töövõime

Eesti raskeveohobune on hea söödakasutusega ning sigivusega. Tegemist on hea pingetaluvuse ja kohanemisvõimega pärilike vigadeta ja haigusteta hobusega. Heade pidamistingimuste juures on eesti raskeveohobune terve ja pikaealine.

Eestin Raskaat Vetohevoset ry peab mitte-soovitaks:

- päikeseallergia, millest järgneb vähemalt märkus ülevaatuse protokollis ja hobuse tõuraamatuandmetesse (kui kohtunikud allergia märgavad – hobuse, kellel sümptomeid ei ülevaatuse hetkel paista, omaniku vastutusele jääb haigusest mainimine)
- PSSM1 (Polysaccharide Storage Myopathy): sugulises kasutuses olevad hobused ja müüki tulevad varsad soovitatakse testida. Hobust, kellel mõlemad GYS1-geeni alleelid on vigased, ei soovitata sugulisse kasutusse. Testitulemused, mis on saadetud Eestin Raskaat Vetohevoset ry'le, märgitakse hobuse tõuraamatuandmetesse.

3. Andmed hobuste identifitseerimist, põlvnemist ning jõudlust puudutavatest süsteemidest

3.1. Hobuste identifitseerimine

3.1.1. Paaritustunnistus/Sünniteade

Paaritustunnistuse/sünniteate täidab täku omanik või -pidaja või seemendaja pärast mära paaritamist (või kunstlikku seemendamist). Eesti raskeveohobuseid tohib Soomes kunstlikult seemendada tegevusloaga vet.arst või isik, kes on läbinud hobuste kunstliku seemenduse kursuse. Eestis võib seemendada vaid seemendaja, kellele on antud aretusühingu poolt seemendaja tunnistus.

Paaritustunnistusele märgitakse:

- mära nimi ja tõuraamatu- või UELN-number
- täku nimi ja tõuraamatu- või UELN-number
- paaritamiste (seemendamiste) kuupäevad ja tiinuse kontrollimiste kuupäevad (kui neid tehti)
- mära omaniku nimi
- täkupidaja/seemendaja allkiri

Paaritustunnistus/sünniteade (paberikandjal) on neljal isekoopeeruval lehel; kaks viimast eksemplari jäävad täku pidajale, kes saadab ühe aasta lõpuks Eestin Raskaat Vetohevoset ry'sse. Esimene ja teine eksemplar antakse mära omanikule/pidajale, kes täidab varsa sünniteate osa kohe pärast sündi või ilmsiks tulnud aborti ja saadab teise eksemplari 30 päeva jooksul Eestin Raskaat Vetohevoset ry'sse (märkamatu aborti puhul hiljemalt 60 päeva jooksul arvestatud varssumisaja möödumisest).

3.1.2. Täku kasutamise leht

Täku omanikud/pidajad ja seemendajad peavad kandma iga täku paaritused (seemendused) täku kasutamise lehele sarnaselt mära paaritustunnistus/sünniteatele. Täku kasutamise lehed tuleb saata tõuraamatu pidajale iga aasta lõpuks, hiljemalt 31. detsembriks. Täku kasutamise lehe vormi saab tõuraamatu pidajalt või Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i koduleheküljelt.

Täku pidaja võib esitada tervisenõudeid (näiteks veterinaartõend mära tervisliku seisundi kohta, vaktsineerimine jms) paaritavale märele. Tuleva paaritushooaja erinõuded paaritusse toodavatele märadele peab täku pidaja teatama tõuraamatupidajale hiljemalt 1. jaanuariks. Erinõuded avaldab Eestin Raskaat Vetohevoset ry koduleheküljel vastava täku andmete juures.

Seemendaja peab lisaks pidama elektrooniliselt või paberkandjal arvestust emaslooma seemendamise kohta, arvestuses peavad kajastama:

- Järjekorra number
- Seemendamise aeg
- Mära omaniku nimi
- Isas- ja emaslooma nimi
- Number tõuraamatus või UELN

Seemendaja peab esitama seemendamisele järgneval kuul eelpool olevad andmed aretusühingule.

Aretajaid ei diskrimineerida. Täkke, kes on kantud Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i eesti raskeveohobuste tõuraamatusse võivad kasutada kõik eesti raskeveo tõugu hobuste aretajad, selleks

ei pea astuma Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i liikmeks. Täku paaritushinna määrab täku omanik/pidaja, paaritus-/seemenduspunkti juhataja.

3.1.3. Sünniteade ja sünni registreerimine

Mära omanik/pidaja saadab pärast varsa sündi 30 päeva jooksul varsa paaritustunnistus/sünniteate täidetud vormi ühe eksemplari tõuraamatupidajale.

Kui varss on kiibistatud enne paaritustunnistus/sünniteate saatmist, märgitakse paaritustunnistus/sünniteatele varsa kiibi kood. Lisaks tuleb saata *Hobuste märgistamise teade*. Varsa paaritustunnistus/sünniteade saadetakse kõikide sündmuste korral (surnult sünd, abort, mära ei tiinestunud jms.), vastav kanne tehakse paaritustunnistus/sünniteatele.

3.1.4. Identifitseerimisleht

Soomes sündinud varsale tellitakse identifitseerija Eestin Raskaat Vetohevoset ry`st: Identitseerija saabub kokkulepitud ajal. Varsast täidetakse identifitseerimislehele värvus ja märgised, võetakse vere- või jõhviproov gen.ekspertiisi jaoks ning varss kiibistatakse. Proovi võtmiseks ja kiipimiseks kohal peavad olema vilunud isikud varsa kinni hoidmas. Identifitseerijale antakse varsa sünniteade, mille täkupidaja on saatnud märgiks sellest, et asjasse puutuvad paaritus- ja varsatasud on makstud. Identifitseerijale antakse kaasa ka võimalikud omanikuvahetuse teated. Eestis varsa identifitseerib ja identifitseerimislehe täidab tegevusloaga vet.arst varsa ema juures. Vanemate hobuste identifitseerimisel on vajalik esitada hobuse põlvnemist tõendavad dokumendid. Identifitseerimisleht allkirjastatakse omaniku/omaniku esindaja poolt. Identifitseerimisleht koostatakse kahes eksemplaris, millest üks antakse hobuse omanikule/esindajale.

3.1.5. Mikrokiib ja kiipimine

Elektroonilise märgisena kasutatakse elektroonilist transpondrit, mis implanteeritakse hobuse esmakordsel identifitseerimisel. Enne transpondri implanteerimist peab kontrollima, et hobusele ei ole eelnevalt juba implanteeritud transpondrit. Transponder implanteeritakse parenteraalselt aseptilistes tingimustes hobuse kukla ja turja vahelisele kaela keskel asuvalle turjaväädi alale. Transpondri paigaldamise õigus on Soomes Eestin Raskaat Vetohevoset ry`i poolt volitatud identifitseerijal või tegevusloaga vet.arstil. Eestis paigaldamine on lubatud ainult tegevusloaga veterinaararstidel vastavalt Loomakaitseseadusele. Varasema märgistamise (enne identifitseerimist) korral tuleb esitada *Hobuste märgistamise teade*.

3.1.6. Geneetiline ekspertiis

Sugulises kasutuses oleva täkk peab olema geneetiliselt identifitseeritud (täkk, tema isa ja ema). Kulud sellest kannab täku omanik või pidaja, kellel on õigus valida labor, laboritulemused peavad olema saadetud aretusühingusse.

Iga tõuraamatusse registreeritava varsa põlvnemine peab olema tõestatud geneetiliste ekspertiisidega (varss, ema, isa). Varsa gen. ekspertiisi kulud katab Eestin Raskaat Vetohevoset ry, varsa ema kulud kannab omanik, kellel on ka õigus valida labor, kuid laboritulemused peavad olema saadetud aretusühingusse. Geneetilisi ekspertiise teostatakse rahvusvaheliselt tunnustatud laboratooriumis.

3.1.7. UELN-number ja tõuraamatunumber

Hobuse esmakordsel registreerimisel antakse individuaalne **UELN-number**, mida elu jooksul enam ei muudeta. UELN-number koosneb Soome rahvusvahelisest tähisest 246, aretusühingu Eestin Raskaat Vetohevoset ry tähisest 003, viimased üheksa numbrit tähistavad hobuse individuaalset identifitseerimisnumbrit, mis koosneb järgmisest: 1-kohalisest tõukoodist, mis eesti raskeveohobustel on 1 (ainus suund, mille kohta Eestin Raskaat Vetohevoset ry tõuraamatut peab), tõutähisest ER, 4-kohalisest registrinumbrist ja 2-kohalisest sünniaasta numbrist. Näiteks: 2460031ER000115.

Protseduurireeglid identifitseerimisdokumendi tegemisest hobustele, kelle identiteeti pole võimalik kindlaks teha on sätestatud Euroopa Liidu rakendusmääruses 2015/262 art. 32.

Väljaspoolt Euroopa Liidu importitud hobusele, kellel puudub EU-tingimustele vastav pass, väljastatakse pass Euroopa Liidu rakendusmääruse 2015/262 art. 15 alusel.

Tõuraamatu number antakse peatõuraamatusse või tõuraamatusse kantud täkkudele ja märadele ning Lisaossa A registreeritud litsentseeritud ardennitäkkudele ja hindamis- ja tõukomisjoni poolt heakskiidetud, sugulisesse kasutusse võetud ardennimäradele. Number koosneb tõutähisest ER ja järjekorranumbrist. Täkkudele ja märadele antakse tõuraamatu number tõuraamatusse kandmise järjekorra alusel, eraldi numeratsioon täkkudele ja märadele.

3.1.8. Nime paneku kriteeriumid

Nime paneb hobusele omanik ja teatab sellest tõuraamatupidajale hiljemalt tõuraamatusse kandmisel (passi taotlemisel). Nimi peab algama isa nime algustähega. On soovitatav, et mära nimi lõpeks täishäälikuga ja täku nimi kaashäälikuga. Tõuraamatu pidajal on õigus nõuda, et nimi oleks õigekirjaliselt korrektne ja ei oleks esinenud Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i või Eesti Hobusekasvatajate Seltsi tõuraamatus viimased 25 aastat. Nime ette või järele on kasvatajal õigus lisada kasvatajat tähistav sõna või tähis. Täkkudele ei tohi panna nimesid, mis on juba antud Soomes või Eestis asuvatele tunnustatud täkule või täkule, kelle järglasi Soomes või Eestis kasutatakse aretuses. Ainult täisvennad või täisõed võivad kanda sama nime, millele on lisatud järjekorranumbrina rooma number.

Nime muutmine on tasuline ja kõigis dokumentides peab ka esialgne nimi olema avaldatud.

3.1.9. Tõuraamatus registreeritavad andmed

Tõuraamatus registreeritakse vähemalt järgmised Euroopa Liidu Komisjoni rakendusmääruses 2015/262, artikkel 38, p. 1 mainitud andmed:

- a) unikaalne elunumber;
- b) liik;
- c) sugu;
- d) värvus;
- e) punktis i osutatud loomapidaja teatatud sünnikuupäev (päev, kuu ja aasta);
- f) olemasolu korral transpondri edastatud koodi vähemalt 15 viimast kohta või ISO 11784

standardile mittevastava raadiosagedusel töötava identifitseerimisvahendi edastatud kood koos teabega koodi lugemiseks vajaliku süsteemi kohta või artikli 21 kohase identsuskontrolli alternatiivmeetodi nimetus;

- g) punktis i osutatud loomapidaja teatatud sünniriik;
- h) identifitseerimisdokumendi väljastamise ja mis tahes muudatuse kuupäev;
- i) Artikli 11 lõikes 1, artikli 15 lõikes 1, artikli 29 lõikes 2 või artikli 32 lõikes 2 osutatud taotluse esitanud või kooskõlas artikli 27 lõikega 3 identifitseerimisdokumendi esitanud loomapidaja nimi ja aadress;
- j) asjaolu, kas tegemist on registreeritud hobuslase või aretuseks ja tootmiseks ettenähtud hobuslasega;
- k) punktis i osutatud loomapidaja teatatud looma nimi (sünninimi ja olemasolu korral kaubanduslik nimetus);
- l) teadaolev asjaolu, et loom ei kuulu tapmisele inimtoiduks;
- m) seerianumber, kui artikli 9 lõigetes 1 ja 3 osutatud identifitseerimisdokumendil see on, ning teave kooskõlas artikli 12 lõikega 3, artikliga 29, artikliga 30 või artikliga 32 väljastatud uute identifitseerimisdokumentide või identifitseerimisdokumentide duplikaatide ja asendusdokumentide kohta;
- n) punktis i osutatud loomapidaja teatatud riik, kus asub hobuslast pidav ettevõtte;
- o) looma surma- või kadumise kuupäev, mille on teatanud punktis i osutatud loomapidaja, või tapmiskuupäev.

Lisaks tõuraamatus registreeritakse järgmised andmed:

- omanike vahetused
- sünnikoht ja kasvataja nimi (Mära omanik või mära endale rentinud isik, varsa sünnihetkel. Rendilepingu ära kiri koos mõlemate osapoolte kontaktandmete ja allkirjadega peab olema saadetud aretusühingusse.)
- märgiste kirjeldus, joonisest identifitseerija ja kiipija nimi ja kuupäev
- eellaste neli põlvkonda: nimi, sünniaasta, värvus ja teadaolevad registreerimis- ja tõuraamatu numbrid
- kõik järglased
- kõik otsused ja järeldused aretusväärtuse kohta (sh tõuraamatu number)
- identifitseerimised DNA testi alusel (kuupäev, labor ja akti number)
- DNA analüüsi tulemused (sh kaheldava põlvnemisega hobused, vastab/ei vasta, tõuraamatus andmete muutmise kuupäev)
- surma või Eestist välja müümise kuupäev (surma põhjus, mis riiki ja kellele müüdi)
- mära paaritamise/seemendamise kuupäev
- ülevaatustel saadud hinded, ülevaatuse toimumise aeg ja koht
- jõudluskatsete tulemused, aeg ja koht.

3.1.10. Hobusepass

Pass on dokument hobuse päritolu, jõudluse ja identiteedi kohta. Pass kuulub hobuse juurde ja peab omaniku vahetuse korral hobusega kaasnema.

Hobuste passe annab välja tõuraamatupidaja vastavalt Euroopa Liidu komisjoni rakendusmäärusele 2015/262 ning Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i aretusprogrammis esitatud tingimustele.

Passi saadab tõuraamatu pidaja varsa omanikule pärast hobuse identifitseerimist (identifitseerija täidab identifitseerimislehe), transpondri paigaldamist, geneetilise identifitseerimise teostamist ja tõuraamatusse registreerimist. Varsa identifitseerimine koos transpondri paigaldamise peab toimuma hiljemalt 12 kuud pärast sündi ja enne võõrutamist; Eestis hiljemalt 6 kuud. Kui identifitseerimine toimub hiljem kui kuus kuud peale sündi, on passi hind kallim kui õigeaegsel identifitseerimisel.

Täiskasvanud hobusel peab identifitseerimiseks olema aretusühingu poolt välja antud põlvnemistunnistus või paaritus-/sünniteate. Kui see puudub ja hobuse kohta ei ole võimalik leida tõestatud andmeid, antakse talle pass, milles puuduvate andmete kohta on märges „teadmata“.

Passi kadumisest peab koheselt teavitama aretusühingut. Passi kadumisel hobune identifitseeritakse uuesti ja väljastatakse passi duplikaat omaniku avalduse alusel. Hobusele, kes on sünnijärgselt registreeritud teises Euroopa Liidu riigis, passi ei anta ja omanik peab sellise hobuse passi taotlema sünni registreerinud aretusorganisatsioonilt. Väljastpoolt Euroopa Liitu imporditud hobusele, kellel puudub EL nõuetele vastav pass, väljastatakse pass vastavalt Euroopa Liidu komisjoni rakendusmäärusele 2015/262 art. 15.

Kõik muudatused (värvus, märgised, jõudluskontroll, omanikuvahetus jne.) kantakse passi tõuraamatu pidaja poolt. Muudatustest peab teavitama tõuraamatupidajat 30 päeva jooksul. Passis sisalduvate andmete muutmine või täiendamine omaniku poolt on keelatud. Hobuse ruunamine kantakse passi protseduuri teostanud veterinaararsti poolt ja omanik teavitab ruunamisest tõuraamatu pidajat toimunud sündmusest 30 päeva jooksul. Omanikuvahetus peab tõestama dokumendiga, milles on mõlema osapoole isikuandmed ja allkirjad, nt. ostu-müügilepingu koopiaga. Ostu-müügilepingu asemel on võimalik kasutada panga maksekorraldust või välismaist omanikuvahetuse tõendit.

3.2. Põlvnemisandmed

Põlvnemisandmed on hobuse esivanemate andmed – nimi, sünniaeg, tõuraamat, kõik hobusele antud registri-, UELN- ja tõuraamatunumbrid, värvus ja muud teada olevad andmed.

Põlvnemisandmed registreerib tõuraamatupidaja elektroonilises tõuraamatus (registris). Passisse kantakse hobuse ja tema esivanemate põlvnemine kolme põlvkonna ulatuses (nimed, UELN- ja tõuraamatunumbrid, tõuraamatuosad).

Igaühe registreeritava varsa põlvnemine peab olema tõestatud geneetiliste ekspertiiside abil (varss, isa, ema).

Igaühe sugulises kasutuses oleva (täkk on paaritanud) täku põlvnemine peab olema tõestatud geneetiliste ekspertiiside abil (täkk, tema isa ja ema).

Väljaspool Soome sündinud hobuste omanikud on kohustatud esitama tõuraamatupidajale korrektsed põlvnemisandmed koos hobuse põlvnemist tõestavate geneetiliste ekspertiisidega.

Teistest tegevusloaga eesti raskeveo hobuse tõuraamatutest võetud esivanemad registreeritakse nende põlvnemisdokumentide või tõuraamatukannete alusel.

Tõuraamatu (registri) alajaotused peavad kindlustama väärtuslikuma põlvnemisega hobuste selge eristamise vähem väärtusliku põlvnemisega hobustest. Põlvnemisandmed säilitatakse koos hobuse muude andmetega 35 aastat peale hobuse surma. Omanikud vastutavad nende poolt esitatud andmete õigsuse eest, tõuraamatupidaja vastutab põlvnemisandmete õigsuse kontrolli ja tõuraamatu kannete õigsuse eest.

3.3. Jõudluse andmed

Vaata ka peatükk 6. *Jõudluskontrolli kord.*

Eesti raskeveohobuse geneetilist väärtust hinnatakse hobuse enda, tema eellaste, järglaste ja külsugulaste põlvnemisandmete ja jõudluskontrolli tulemuste võrdlemise teel. Geneetilist väärtust hinnatakse alates 3-aastasest ülevaatustel, katsetel jne., mitteametlikult ka alla 3-aastasena varsana.

Jõudlusandmete kogumist ja kasutamist teostab Eestin Raskaat Vetohevoset ry. Jõudlusandmeteks on looma hindamise tulemused. Hobuse põlvnemisandmeid kontrollitakse hobuse passist (enne 01.01.1998 aastat sündinul hobusel võib olla põlvnemistunnistus). Põlvnemisandmete kogumine ja registreerimine toimub hobuste jõudlusandmete registreerimisel jõudluskatsete ja võistluste protokollides. Protokollides olevad tulemused kantakse Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i eesti raskeveo tõugu hobuste elektroonilisse tõuraamatusse ja avaldatakse hiljemalt 14 päeva jooksul koduleheküljel www.erhevoset.com. Litsentseeritud täkkude nimekiri avalikustatakse koduleheküljel www.erhevoset.com

Andmeid hoitakse elektroonilises tõuraamatus tähtajatult. Hindamistulemused kantakse hobuse passi, kui omanik seda soovib ja esitab passi aretusühingusse andmete sissekandmiseks.

Jõudluskatsete algdokumendid kogutakse ja säilitatakse Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i kontoris. Jõudluskontrolli algarvestuse dokumentideks on koostatud hindamislehed, eeskirjad ja juhendid:

- Eesti raskeveohobuste hindamise juhend
- Hobuste hindamisleht
- Hobuste sõidu- ja veokatsete eeskiri
- Hobuste sõidu- ja veokatsete juhend.

Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontrolli, töötlemise ja säilitamise korra, andmete kättesaadavuse eest vastutab juhatus. Aretuslooma põlvnemisandmete õigsust kontrollib tõuraamatupidaja. Jõudlusandmete õigsust kontrollib tõu- ja hindamiskomisjon jõudluskontrolli protokollide alusel.

Kontrollimise aluseks on järgmised dokumendid:

- hobuse pass
- hindamislehed
- jõudluskatsete protokollid.

Eestin Raskaat Vetohevoset ry. tunnustab ka teiste eesti raskeveo tõugu hobuste tõuraamatupidajaks tegevusloa saanud aretusühingute protokollitud jõudlusandmeid.

Võistlustulemuste andmete registreerimisel kasutatakse lisaks Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i kogutud andmetele veel Soome Ratsaspordi Liidu andmebaasis olevaid andmeid (hobuse omaniku

eraldi taotlusel ka teiste FEI liikmesorganisatsioonide ametlikke võistlustulemusi). Soome Ratsaspordi Liidu võistlusmäärustikud on kättesaadavad SRL kodulehel www.ratsastus.fi

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogramm lähtub eesti raskeveohobuste säilitus- ja aretusprogrammist. Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammide läbiviimise eest vastutab Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i juhatus. Koolituse pikkuse otsustab koolitaja. Eestin Raskaat Vetohevoset ry väljastab koolitatud jõudlusandmete kogujale tunnistuse, kus on kirjas jõudlusandmete koguja tunnistuse kehtivuse aeg. Enne kehtivusaja lõppu võib kehtetuks tunnistada jõudlusandmete koguja tunnistuse juhatuse otsusega. Juhatus võib kutsuda hindajaks ka kogemustega hobusekasvatajaid, veterinaararste ning põllumajanduse või hobumajanduse erikutseharidusega isikuid.

4. Tõuraamatu sisseehitus ja jaotus

Aretusprogrammi nõuetele vastavad hobused registreeritakse tõuraamatus omanike sooviavalduste alusel. Esmaregistreeritav hobune registreeritakse põlvnemisandmete alusel eesti raskeveohobuste tõuraamatu eeltõuraamatus või lisaosas. Teisest tegevusloaga eesti raskeveohobuse tõuraamatust (tähtajatult) ülekantud hobune registreeritakse otse tema (eelneva tõuraamatu tulemuste alusel määritletud) väärtusele vastavas tõuraamatuosas.

Tõuraamatu põhiosa:

- Eeltõuraamat
- Täkkude peatõuraamat ja tõuraamat
- Märade peatõuraamat ja tõuraamat

Tõuraamatu lisaosa:

- Lisaosa A
- Lisaosa B pole enam kasutuses 01.01.2020 alates

Tõuraamatu number antakse peatõuraamatusse või tõuraamatusse kantud täkkudele ja märadele ning Lisaosas A registreeritud litsentseeritud ardennitäkkudele ja hindamis- ja tõukomisjoni poolt heakskiidetud, sugulisse kasutusesse võetud märadele. Number koosneb tõutähisest ER ja järjekorranumbrist. Täkkudele ja märadele antakse tõuraamatu number tõuraamatusse kandmise järjekorra alusel, eraldi numeratsioon täkkudele ja märadele.

Elektroonilises tõuraamatus kasutatakse märgiseid:

- ER peatõuraamat
- ER tõuraamat
- ER eeltõuraamat
- ER Lisaosa A

5. Tõuraamatusse registreerimise ja kandmise alused

5.1. Eeltõuraamat

Eeltõuraamatusse kantakse nõuetekohaselt identifitseeritud hobused: nii esmaregistreeritavad varsad kui ka teistest tegevusloaga eesti raskeveo hobuse tõuraamatutest (tähtajatult) ülekantud hobused, kui neil pole eelmise tõuraamatu tulemuste alusel õigust kõrgemasse tõuraamatuossa (peatõuraamatu- või tõuraamatuossa).

Eeltõuraamatusse kantakse peatõuraamatu ja tõuraamatu märade järglased, kes on saadud peatõuraamatu ja tõuraamatu täkkudest.

Eeltõuraamatusse kande teostamine toimub hobuse registreerimisel, kui on täidetud tõuraamatu põhiosa nõuded põlvnemise osas.

Eeltõuraamatusse kantava varsa isa põlvnemine peab olema kontrollitud geneetiliste ekspertiisidega (täkk, tema isa ja ema). Eeltõuraamatusse kantava varsa põlvnemine peab olema tõendatud geneetiliste ekspertiisidega (varss, isa, ema). Külmutatud ja jahutatud spermaga kunstliku seemenduse teel saadud varsa põlvnemine peab olema tõendatud geneetiliste ekspertiisidega (varss, isa, ema).

5.2. Täkkude peatõuraamat

Täku kandmiseks peatõuraamatusse on õiguspädevaks organiks tõu- ja hindamiskomisjon. Täkkude peatõuraamatusse kantakse eeltõuraamatus registreeritud, vähemalt 3-aastane täkk:

- kes on geneetiliselt identifitseeritud (täkk, isa, ema)
- kes on läbinud jõudluskontrolli vastavalt Aretusprogrammi peatükk 6. reeglitele ning on saanud hindamisel hinnatavate tunnuste osas vähemalt „7“ punkti või I või Kõrgema auhinna ja kelle tõukomisjon on esitanud tunnustamisele (litsentseerimisele)
- kelle isa ja ema on kantud peatõuraamatusse.

Täkk, kellel pole täidetud nõue saada hindamisel hinnatavate tunnuste osas "7" punkti, kuid kes on vajalik genofondi säilitamiseks, võib erandkorras peatõuraamatusse kanda tõu- ja hindamiskomisjoni otsusega.

Teisest tegevusloaga eesti raskeveo hobuse tõuraamatust ülekantud täkk kantakse otse täkkude peatõuraamatusse, kui tema tulemused eelmises tõuraamatus vastavad peatõuraamatuossa kandmise nõudeid.

5.3. Täkkude tõuraamat

Täkkude tõuraamatusse kantakse sugulise kasutuse alusel eeltõuraamatus registreeritud, vähemalt 3-aastane, kelle põlvnemisandmed on kontrollitud gen.ekspertiisidega (täkk, tema isa ja ema) ja kes ei ole aretuseks tunnustatud.

Teisest tegevusloaga eesti raskeveo hobuse tõuraamatust ülekantud täkk kantakse otse täkkude tõuraamatusse, kui tema tulemused eelmises tõuraamatus vastavad tõuraamatuossa kandmise nõudeid.

5.4. Märade peatõuraamat

Märade peatõuraamatusse kantakse eeltõuraamatus registreeritud, vähemalt 3-aastane, sugulises kasutuses (paaritatud) oleva mära:

- kelle isa ja ema on kantud peatõuraamatusse
- kes on läbinud jõudluskontrolli vastavalt Aretusprogrammi peatükk 6. reeglitele ning on saanud hindamisel hinnatavate tunnuste osas vähemalt „6“ punkti või mära on hinnatud esimese või kõrgema auhinnaga.

Mära, kellel pole täidetud nõue saada hindamisel hinnatavate tunnuste osas "6" punkti, kuid kellelt on saadud vähemalt kaks väga hea hinnanguga (vähemalt I auhind) ning tõule vajaliku järglast, võib erandkorras peatõuraamatusse kanda tõu- ja hindamiskomisjoni otsusega.

Teisest tegevusloaga eesti raskeveo hobuse tõuraamatust ülekantud mära kantakse otse märade peatõuraamatusse, kui tema tulemused eelmises tõuraamatus vastavad peatõuraamatuossa kandmise nõudeid.

5.5. Märade tõuraamat

Märade tõuraamatusse kantakse eeltõuraamatus registreeritud, vähemalt 3-aastane, sugulises kasutuses (paaritatud) olnud mära, kes ei vasta peatõuraamatu nõuetele või keda pole hinnatud.

Teisest tegevusloaga eesti raskeveo hobuse tõuraamatust ülekantud mära kantakse otse märade tõuraamatusse, kui tema tulemused eelmises tõuraamatus vastavad tõuraamatuossa kandmise nõudeid.

5.6. Lisaosa A

Lisaossa A kantakse nõuetekohaselt identifitseeritud, samasse populatsiooni kuuluvad, tõutüübilised hobused, kelle põlvnemine ei vasta tõuraamatu põhiosa nõuetele.

Lisaossa A registreeritakse hindamis- ja tõukomisjoni poolt litsentseeritud ardennitäkid ja heakskiidetud, sugulisse kasutusesse võetud märad.

Hobuse, kelle üheks vanemaks on eriprogrammi raames lisaosasse registreeritud hobune ja teiseks vanemaks on tõuraamatu põhiosasse kantud eesti raskeveo tõugu hobune, tõug on eesti raskeveohobune ning ta kantakse sünnijärgselt tõuraamatu lisaosasse A. Tema järglaste kandmise tingimused tõuraamatu põhiosasse kehtestatakse käesoleva eriprogrammi jätkudes (alates aastast 2023).

Väljaspool eriprogrammi lisaosas A registreeritud hobuse järglase tõuraamatu põhiosasse kandmist võib taotleda juhul, kui selle järglase kohta on täidetud järgmised tingimused:

- hobune on tõukomisjoni poolt hinnatud ja tunnistatud vajalikuks tõu säilitamiseks;
- hobuse kolmanda põlvkonna eelkäijatest (vanavanavanematest) seitse on eesti raskeveohobuste tõuraamatu põhiosasse kantud hobused ja kaheksas vanavanem on kantud ER tõuraamatu lisaosasse A.

Kande tegemiseks on vajalik juhatuse ning tõukomisjoni ühine otsus, mis sisaldab vastavat põhjendust.

Lisaossa A registreeritakse nii esmaregistreeritavad varsad kui ka teistest tegevusloaga eesti raskeveo hobuse tõuraamatutest (tähtajatult) ülekantud hobused.

Lisaossa A kantava varsa isa peab olema geneetiliselt identifitseeritud (täkk, tema isa ja ema).
Lisaossa A kantava varsa põlvnemine peab olema tõendatud geneetiliste ekspertiisidega (varss, isa, ema).

Tõuraamatu sissekandete muutmine või täiendamine

Juhul kui selgub, et hobuse sissekanne tõuraamatu vastavasse ossa on toimunud omaniku poolt valede või puudulike andmete alusel, tuleb tõuraamatupidaja viia sisse andmete muudatused.

Hindamata täkkude ja märade kandmine tõuraamatusse

Täkid ja märad, kelle karjast väljaminek toimub enne hindamist ja/või järglaste registreerimist võidakse kanda tõuraamatusse tõestatud põlvnemise alusel.

6. Jõudluskontrolli kord

6.1. EESTI RASKEVEO HOBUSE HINDAMISE JUHEND

Eesti raskeveohobuse hindamise juhend on aluseks raskeveohobuse hindamisele ülevaatusel.

Eesmärk: eesti raskeveo tõugu noor- ja suguhobuste hindamine, valik ja aretusväärtuse määramine.

Osavõtjad: eesti raskeveo tõugu hobused alates kolmandast eluaastast. Raske külmaverelise tõu esindaja hindamine alla 3-aastaselt ei annaks hobuse pooleli oleva arengu tõttu usaldusväärset informatsiooni aretusväärtusest. Ka aastal 1922 kasutusele võetud esimese eesti ardenni tõukirjelduse alusel kanti eesti ardenni tõuraamatusse hobuseid alates 3ndast eluaastast. Omaniku soovil on võimalik anda mitte-ametlik hinnang ka alla 3-aastasele noorhobusele või varsale.

Hobusega peab kaasnema hobuse identifitseerimist võimaldav dokument (pass), mis tuleb esitada hindamiskomisjonile enne ülevaastust.

Hobuste arv ülevaatusel ei ole piiratud.

Hindamine

Hinnatakse 10 punkti süsteemis järgmiste tunnuste alusel:

- Tõu- ja sugutüüp
- Kehaehitus
- Jalad
- Samm
- Traav
- Üldmulje

Hindamine toimub numbriliselt, 10 punkti süsteemis. Hinnete sõnalised väljendused on:

- 10 = suurepärase
- 9 = väga hea
- 8 = hea
- 7 = küllalt hea
- 6 = rahuldav
- 5 = piisav
- 4 = puudulik
- 3 = küllaltki halb
- 2 = halb
- 1 = väga halb
- 0 = hindamata

Hindamine toimub kolmnurksel esitusväljakul hobune käekõrval.

Hobuselt võetakse enne hindamist kolm mõõtu (turjakõrgus, rinnaümberrõõm, kämbaümberrõõm), mis kantakse hindamislehele. Suguhobuste hindamisel on soovitatav esitada hobuseid koos järglastega.

Hobust, kellel esineb mõigaslui, pätk, kõrivilistamine, künahaukamine või jänesekand, üldjuhul ei hinnata ja teda ei tohi kasutada suguhobusena. Jänesekannaga hobusel võib jalgu hinnata, kuid mitte kõrgemalt kui 4 punktiga.

Hindamistulemuste arvestamine toimub järgmiselt: kõrgem auhind määratakse hobusele, kes hinnatavate tunnuste osas on saanud 8 punkti ja rohkem. I auhind – kõik 7 punkti (või kaks hinnet üle 7 punkti, siis võib olla üks hinne 6 punkti). II auhind – kõik 6 punkti (või kaks hinnet üle 6 punkti, siis võib olla üks hinne 5 punkti). Lõpliku hinde iga hinnatava tunnuse osas kinnitab hindamiskomisjon.

Hindamiskomisjon: Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i juhatuse poolt kinnitatud hindamiskomisjon. Hindamiskomisjon on vähemalt üheliikmeline.

Ülevaatusel saab osaleda hobusega, kes tuuakse ülevaatusle tallist, kus ei ole esinenud hobuste nakkushaigusi viimase 4 nädala jooksul. Sama põhimõte kehtib ülevaatusle korraldaja kohta.

Piirkondlike ja riiklike ülevaatuste toimumise ja tulemuste kohta avaldatakse informatsioon Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i koduleheküljel.

6.2. TÄKU LITSENTSEERIMINE

- Täku aretuseks sobivaks tunnustamine toimub aretusühingu tõukomisjoni ja juhatuse poolt. Tõukomisjon teeb otsuse oma koosolekul, kui on küllaldaselt andmeid hobuse aretusväärtuse kohta. Otsus tehakse lihthäälteenamusega, häälte võrdse jagunemise korral otsustab komisjoni esimehe hääl.
- Ettepaneku täku tunnustamiseks võivad teha täku omanik, täku järglaste omanikud, tõukomisjoni liikmed.
- Täkk peab aretuseks sobivaks tunnustamiseks olema vähemalt 3 a. vana ja läbinud vähemalt ühe ülevaatusaretusprogrammis nõutava tulemusega. Täkk, keda ei saanud jõudluskontrollil hinnata, on võimalik sisse kanda avalduse alusel tõukomisjoni otsusega, juhul kui see on genofondi säilitamiseks tähtis.
- **Tunnustamise kriteeriumid.** Soomes sündinud või imporditud täku esmakordseks tunnustamiseks peab omanik esitama vähemalt 3-aastase täku hobuste ülevaatusle. Raske külmaverelise tõu esindaja hindamine alla 3-aastaselt ei annaks hobuse pooleli oleva arengu tõttu usaldusväärset informatsiooni aretusväärtusest. Ka aastal 1922 kasutusele võetud esimese eesti ardenni tõukirjelduse alusel kanti eesti ardenni tõuraamatusse hobuseid alates 3. aastast eluaastast. Vanema täku tähtajatu litsentsi puhul nõuab Eestin Raskaat Vetohevoset ry. ka tulemusi rakendisporadis või sõidukatsetel. Tõukomisjoni ja juhatuse otsusega võib taotlusest anda tähtajatu litsentsi, kui täkk on tähtis genofondi säilitamiseks ja teda ei saa põhjendatult esitleda rakendisporadis või sõidukatsetel. Ülevaatusel täkk peab saama kõigis osakriteeriumites hindamistulemusena vähemalt 7 punkti. Ülevaatusle tulemuste ja põlvnemise alusel teeb tõukomisjoni tunnustamise või mittetunnustamise otsuse.

Täku hindamiseks esitamisel peavad olema täidetud järgmised tingimused:

- vanus vähemalt 3 aastat
- põlvnemine peab vastama tõuraamatusse kandmise tingimustele
- enne hindamist tuleb kontrollida täku identiteeti
- puuduvad tervislikud probleemid, mis kahjustavad tõuväärtust.

Mitte lubatud on täkud, kes on:

- ravimite või dopingu mõju all
- tulemuste saavutamisel manipuleeritud
- terviseprobleemidega, mis takistavad tõuväärtuse hindamist.

Litsentseerimine toimub järgmiste otsuse alusel:

- litsentseeritud
- litsentseeritud kolmeks aastaks
- mitte litsentseeritud
- esialgu mitte litsentseeritud.

Otsus on „litsentseeritud kolmeks aastaks“, kui täkk on hinnatud riiklikul ülevaatusel I või Kõrgema auhinnaga.

Otsus on „litsentseeritud“, kui täkk on hinnatud riiklikul ülevaatusel I või Kõrgema auhinnaga ning ta on saanud tulemuse kirja riiklikul sõidukatsel (1 km samm, 1 km traav) või temal on tulemusi rakendisporadist või veokatsetelt.

Tulemus „esialgu mitte litsentseeritud“ tähendab, et täkk ei vasta veel nõuetele välimuse ja/või

jõudluse kohta, aga on tõenäoline, et tulevikus on paremaid tulemusi oodata. Hindamiskomisjoni peab langetama otsuse, millal tätku uuesti näitama peab. Kui täkk jääb tõukomisjoni poolt litsentseerimata, võib teda esitada uuesti järgmisel aastal. Komisjoni otsuse vastu on täkuomanikul võimalik vastuväiteid esitada, vastuväide tuleb esitada kirjalikult Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i juhatusele 4 nädala jooksul ühingu menetlusreeglite alusel.

Litsentseerimise kohta tehtud otsused on vaja avalikustada, otsus „litsentseeritud“ tuleb hobuse passi kanda tõuraamatu pidaja poolt, kui omanik esitab passi aretusühingusse.

Tunnustatud täku kohta peavad olema esitatud geneetilise identifitseerimise andmed (täkk, tema isa ja ema).

Tõukomisjonil on õigus muuta enda või komisjoni eelmiste koosseisude otsuseid, kui ilmneb täku sobimatus aretusse üldse või talle antud klassi. Tõukomisjoni otsused kehtivad ainult geneetiliselt identifitseeritud hobustele.

6.4. SÕIDU- JA VEOKATSETE EESKIRI

Katsed viiakse läbi 1 km traavidistantsil, 1 km sammudistantsil ja kombineeritud veokatsena. Noorhobuste arvestusse kuuluvad kolme ja nelja aastased hobused. Noorhobuste klassis stardivad hobused läbivad vaid traavi- ja sammudistantsi. Vanemate hobuste arvestusse kuuluvad viie aastased ja vanemad hobused. Vanematele hobustele peetakse koondarvestust kolmevõistluses: traavidistantsi, sammudistantsi ja kombineeritud veo kokkuvõttena ning lisaks kahevõistluses traavi- ja sammudistantsil.

Katsed viib läbi Eestin Raskaat Vetohevoser ry'i juhatuse poolt nimetatud kohtunikekogu koosseisus:

1. peakohtunik
2. rajakohtunikud
3. lähetaja
4. loomaarst

Loomaarst kontrollib enne jõudluskatseid hobuse tervislikku seisundit. Hobune peab olema terve, esineda ei tohi vigastusi ega lonet, täkul peavad olema väljendunud sugupoole tunnused, korras peavad olema silmad ja hambumine. Hobuse võib katsetele tuua tallist, kus ei ole 4 nädala jooksul esinenud nakkushaigusi.

Hobuste stardijärjekorra ja kellaaja määrab kohtunikekogu vähemalt 1 tund enne katsete algust. Rajal on korraga kaks hobust.

Katsed viiakse läbi üldjuhul ühel päeval, traav ja samm viiakse läbi samas rakendis.

Hobused läbivad enne starti tervisekontrolli. Katse tulemus teadustatakse peale iga katse lõppu.

Katsetel kehtestatud reeglite rikkujaid karistatakse hoiatusega. Peale kolmandat hoiatust on peakohtunikul õigus tühistada katse tulemus.

Hoiatus antakse vale allüüri, korduvate jalavahetuste ning finishi vales allüüris läbimise tõttu.

Kahe- või kolmevõistluse arvestuses selgitatakse paremusjärjestus kogutud punktide summa alusel.

TRAAV

Viiakse läbi 1 km distantsil kummiratastega sõiduvankril veotakistusega 35 kg ehk vanker koos võistlejatega kaalub 500 kg.

Reeglite rikkumised:

1. pikk galopp – 13 ja rohkem hüpet
2. lühike galopp – 4...12 hüpet, neljanda korra ajal
3. jalavahetus – 1...3 hüpet, viienda korra ajal
4. finishi läbimine vales allüüris.

SAMM

Viiakse läbi 1 km distantstil kummiratastega sõiduvankril veotakistusega 100 kg. Sõiduvankri järgi haagitakse vankri taha 100 kg kaaluv kelk.

Reeglite rikkumised:

1. pikk traav – 7 ja rohkem traavisammu järjest
2. lühike traav – 4...6 traavisammu, neljanda korra ajal
3. jalavahetus – 1...3 traavisammu, viienda korra ajal
4. finishi läbimine vales allüüris

KOMBINEERITUD KAUGUSVEDU

Kombineeritud kaugusvedu viiakse läbi veokelguga, liikumise alustamisel on kelk tõstetud rullikule.

- Koorem veojõuga 240 kg (kelgu raskus 600 kg) läbitakse 150 meetrit,
- Koormale lisatakse 200 kg, läbitakse 50 meetrit.

Kombineeritud veokatse ajal on piitsa kasutamine keelatud. Hobusega rajalt lahkumine on keelatud.

Kombineeritud veo korral võib võistleja kõndida veokelgu kõrval. Hobuse suu kõrvalt juhtimine on keelatud.

Kombineeritud kaugusvedu korraldatakse vanematel, vähemalt 5-aastastele hobustele.

PUNKTIDE ARVESTUS**TRAAV**

Aeg 2.30 minutit annab 15,00 punkti. Iga sekund üle 2.30 võtab 15-st punktist maha 0,10 punkti. Iga sekund alla 2.30 lisab juurde 15-le 0,10 punkti.

Aeg	Punktid	Aeg	Punktid
4.00	6,00	... 3.10	11,00
3.50	7,00	3.00	12,00
3.40	8,00	2.50	13,00
3.30	9,00	2.40	14,00
3.20	10,00 ...	2.30	15,00
		2.20	16,00
		2.10	17,00

Paremusjärjestus arvestatakse kogutud punktide alusel, parim tulemus saavutab suurema tulemuse punktides.

SAMM

Aeg 8.00 minutit annab 15 punkti. Iga sekund peale 8.00 võtab maha 15-st 0,04 punkti. Iga sekund alla 8.00 minuti annab juurde 0,04 punkti.

Aeg	Punktid	Aeg	Punktid
10.10	9,80	... 8.50	13,00
10.00	10,20	8.40	13,40
9.50	10,60	8.30	13,80
9.40	10,20	8.20	14,20
9.30	11,40	8.10	14,60
9.20	11,80	8.00	15,00
9.10	12,20	7.50	15,40
9.00	12,60 ...		

Paremusjärjestus arvestatakse kogutud punktide alusel, parim tulemus saavutab suurema tulemuse punktides.

KOMBIINEERITUD VEDU

Kaugusvedu 150 m + 50 m. Veokelgu algkaal tori ja eesti raskeveo hobustele on 600 kg ja eesti hobustele 400 kg. Punktiarvestus 150 m – 5 punkti + 50 m – 5 punkti. Maksimaalne punktisumma kombineeritud veos on 10 punkti.

6.5. HOBUSTE SÕIDU- JA VEOKATSE JUHEND

Jõudluskatsed viiakse läbi vastavalt kombineeritud sõidu- ja veokatsete eeskirjadele.

Eesmärk: Eesti raskeveo tõugu hobuste jõudluse hindamine rakendis ja täkkude tunnustamine.

Juhendis märgitakse toimumise aeg, koht, korraldajad ning hobuste vanuseline sihtrühm, kellele jõudluskatseid korraldatakse.

Juhendis märgitakse ära kohtunikekogu koosseis.

Juhendis märgitakse ära võistlusklassid.

Näiteks: I 5 a. ja vanemate hobuste kolmevõistlus

Alad: 1 km traav, 1 km samm ja kaugusvedu kelguga, mille algkaal on tori ja eesti raskeveo tõul 600 kg ja eesti tõul 400 kg (150 m + 50 m)

II 5 a. ja vanemate hobuste kahevõistlus

Alad: 1 km traav ja 1 km samm

III 3 ja 4 aastaste noorhobuste kahevõistlus

Alad: 1 km traav ja 1 km samm

Juhendis märgitakse ära osalejate auhindamine tulemuste alusel.

Juhendis märgitakse ära võimalikud toetused, mis aitavad kaasa noorhobuste jõudluskatsetel osalemisele, sugutäkkude kandidaatide esitamisele jõudluskatsetel ning hobukultuuri edendamisele.

Juhendis märgitakse ära veterinaarsed nõudmised vastavalt hobuste sõidu- ja veokatsete eeskirjale.

Juhendis märgitakse ära hobuste jõudluskatsetele registreerimise tähtaeg ja vajalikud andmed ning katsete toimumise ajakava.

Hobuste sõidu- ja veokatsete juhendi kinnitab igal aastal Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i juhatus.

Sõidu- ja veokatsete juhend avaldatakse Eestin Raskaat Vetohevoset ry'i koduleheküljel.

6.6. EESTI RASKEVEO HOBUSE LINEAARISE HINDAMISE JUHEND

Eesti raskeveo tõugu hobuse välimiku, liikumise ja üldmulje hindamise eesmärgiks on määrata hobuse iga tunnuse asend lineaarsel skaalal ning saada seeläbi hinnang tükule, kelle järglasi hinnati. Hinnatakse peamiselt noorhobuseid vanuses kolm kuni kuus aastat, kuid hinnata võib ka vanemaid hobuseid. Hinnang antakse visuaalse vaatluse alusel. Hinnatavaid üldtunnuseid on kuus – tüüp, kehaehitus (pea, kael, kere), jalad, samm, traav, üldmulje. Eesti raskeveo tõugu hobuse hindamisel on kasutusel 46 üksiktunnusest koosnev lineaarse hindamise süsteem, kusjuures tunnuste mõõtmisel kasutatakse täisarvulist skaalat -2 ... 2. Optimaalne hinnang ei asu kõikidel tunnustel skaala samas osas. Tükule lineaarse hinnangu saamiseks peab olema hinnatud vähemalt viis tema järglast.

Hinnatavad tunnused:

1. üldtunnus **TÜÜP**

1.1. TÕUTÜÜP

Hinnatakse hobuse vastavust aretus- ja säilitusprogrammis toodud nõuetele. Tõutüüp peab viitama tõukuuluvusele. Hindamisel arvestatakse keha formaati ja kehaosade proportsionaalsust ning üleminekuid.

Skaala: - 2 vähe väljendunud ... 2 hästi väljendunud, 0 on keskmine ehk optimaalne

1.2. SUGUPOOLETÜÜP

Hinnatakse täku- või märatüübi väljendumist (välimik).

Skaala: - 2 vähe väljendunud ... 2 hästi väljendunud, 0 on keskmine

1.3. JALA PIKKUS

Hinnatakse jala pikkust.

Skaala: -2 – jala pikkus alla 50% turjakõrgusest ... 2 jala pikkus üle 50% turjakõrgusest, 0 – jala pikkus 50% turjakõrgusest

1.4. KEHA FORMAAT

Hinnatakse keha pikkust ja proportsionaalsust.

Skaala: - 2 pikk ... 2 lühike, 0 on keskmine

1.5. KONSTITUTSIOON

Hinnatakse hobuse välimiku konstitutsiooni.

Skaala: - 2 – toores ... 0 on keskmine ... 2 – kuiv

2. üldtunnus **KEHAEHITUS** (pea, kael, kere)

2.1. PEA

Eristatakse suurt, keskmist ja väikest pead. Võrreldakse teiste kehaosadega, eelkõige kaela pikkusega.

Skaala: -2 suur pea ... 2 väike pea, 0 – keskmise suurusega pea

2.2. SILM

Eesti raskeveohobusel on soovitud suured, elavad ja ilmekad silmad.

Skaala: -2 tuhm, väike ... 2 suur, ilmekas; 0 – keskmise suurusega, elav silm

2.3. KAEL

Kaela pikkust hinnatakse keha pikkuse ja pea suuruse suhtes.

Skaala: -2 lühike ... 2 pikk, 0 – keskmise pikkusega kael

2.4. KAELA LIITUMINE KEHAGA

Hinnatakse kaela alajoone paiknemist õlaliigese suhtes. Kõrge liitumise korral asub kaela alaserv kõrgemal õlaliigesel, madala liitumise korral on kaela alajoon madalamal õlaliigesest.

Skaala: -2 madal ... 2 kõrge, 0 – keskmise liitumisega kael

2.5. TURI

Hinnatakse turja pikkust ja kõrgust. Puuduseks on madal, lühike või kõrge turi.

2.5.1. TURJA KÕRGUS

Skaala: -2 madal ... 2 kõrge, 0 – keskmise kõrgusega turi

2.5.2. TURJA PIKKUS

Skaala: - 2 lühike ... 2 pikk, 0 – keskmise pikkusega turi

2.6. PIHT

Pihaks nimetatakse aba- ja õlaluule toetuvat kehaosa. Hinnatakse pikkuse ja asetuse järgi.

2.6.1. PIHA PIKKUS

Skaala: - 2 lühike ... 2 pikk, 0 – keskmise pikkusega piht

2.6.2. PIHA ASETUS

Skaala: - 2 püstine ... 2 libajas, 0 – keskmise asetusega piht

2.7. RIND

Hinnatakse rinna laiust esijalgade ülaosa kohal.

Skaala: -2 kitsas ... 2 lai, 0 – keskmise laiusel rind

2.8. RINNAKORV

Hinnatakse hobuse roiete kumerust ja rinna sügavust.

2.8.1. Rinnakorvi kumerus

Skaala: -2 lame ... 2 kumer, 0 – keskmise kumerusega rinnakorv

2.8.2. Rinnakorvi sügavus

Skaala: -2 mittesügav ... 2 sügav, 0 – keskmise sügavusega rinnakorv

2.9. SELG

Hinnatakse seljajoont.

2.9.1. SELJA PIKKUS

Skaala: -2 lühike selg ... 2 pikk selg, 0 – keskmise pikkusega selg

2.9.2. SELJA SIRGUS

Skaala: -2 nõgus selg ... 2 kumer selg, 0 – sirge selg

2.10. NIMME

Hinnatakse nimme (lande) pikkust ja tugevust.

2.10.1. NIMME PIKKUS

Skaala: -2 lühike nimme ... 2 pikk nimme, 0 – keskmise pikkusega nimme

2.10.2. NIMME TUGEVUS

Skaala: -2 nõgus nimme ... 2 kumer nimme, 0 – sirge nimme

2.11. LAUDJAS

Hinnatakse laudja pikkust, laiust, asetust ja kuju.

2.11.1 LAUDJA PIKKUS

Skaala: -2 lühike laudjas ... 2 pikk laudjas, 0 – keskmise pikkusega laudjas

2.11.2 LAUDJA LAIUS

Skaala: -2 kitsas laudjas ... 2 lai laudjas, 0 – keskmise laiusega laudjas

2.11.3 LAUDJA ASETUS

Skaala: -2 luipu ... 2 horisontaalne, 0 – libajas laudjas

2.11.4 LAUDJA KUJU

Skaala: -2 katusjas ... 2 renjas, 0 – ovaalne laudjas

3. üldtunnus **JALAD**

3.1. ESIJALGADE SEIS

Hinnatakse esijalgade seisu laiust ja asetuse korrapärasust eestvaates.

3.1.1 ESIJALGADE SEISU LAIUS

Hinnatakse esijalgade seisu laiust eestvaates.

Skaala: -2 kitsas ... 2 lai, 0 – keskmise laiusega seis

3.1.2 ESIJALGADE SEISU KORRAPÄRASUS

Hinnatakse esijalgade koond- või harkvarbsust.

Skaala: -2 koondvarbne seis ... 2 harkvarbne seis, 0 – korrapärane seis

3.2. RANDMELIIGES

Hinnatakse randmeliigese asetust ja suurust.

3.2.1 RANDMELIIGESE ASETUS

Skaala: -2 taatsirandmesus ... 2 eetsirandmesus, 0- korrapärase asetusega randmeliiges

3.2.2 RANDMELIIGESE SUURUS

Skaala: -2 väike randmeliiges ... 2 suur randmeliiges, 0- keskmise suurusega randmeliiges

3.3. ESIJALGADE SÕRGATSID

Hinnatakse sõrgatsite pikkust ja tugevust esijalgadel. Normaalne sõrgatsi asetis maapinna horisontaaltasandi suhtes on 45 kraadi.

3.3.1 ESIJALGADE SÕRGATSITE PIKKUS

Skaala: -2 lühikesed sõrgatsid ... 2 pikad sõrgatsid, 0- keskmise pikkusega sõrgatsid

3.3.2 ESIJALGADE SÕRGATSITE TUGEVUS

Skaala: -2 pehmed sõrgatsid ... 2 püstised sõrgatsid, 0- korrapärase asetusega sõrgatsid

3.4. TAGAJALGADE SEIS

Hinnatakse tagajalgade seisu laiust ja asetuse korrapärasust tagant- ja külgvaates.

3.4.1 TAGAJALGADE SEISU LAIUS

Skaala: -2 kitsas seis ... 2 lai seis, 0 – keskmise laiusega seis.

3.4.2 TAGAJALGADE SEISU KORRAPÄRSUS

Skaala: -2 kooskandne seis ... 2 rangjalgne seis, 0- korrapärase asetusega jalad

3.5. KANNALIIGESE NURK

Hinnatakse kannaliigese nurka külgvaates.

Skaala: -2 väike kannaliigese nurk ... 2 suur kannaliigese nurk, 0- normaalne kannaliigese nurk (140 kraadi)

3.6. TAGAJALGADE SÕRGATSID

Hinnatakse sõrgatsite pikkust ja tugevust tagajalgadel.

3.6.1 TAGAJALGADE SÕRGATSITE PIKKUS

Skaala: -2 lühikesed sõrgatsid ... 2 pikad sõrgatsid, 0- keskmise pikkusega sõrgatsid

3.6.2 TAGAJALGADE SÕRGATSITE TUGEVUS

Skaala: -2 pehmed sõrgatsid ... 2 püstised sõrgatsid, 0- korrapärase asetusega sõrgatsid

3.7. KABJAD

Hinnatakse kapjade suurust ja kuju.

3.7.1. KABJA SUURUS

Skaala: -2 väikesed kabjad ... 2 suured, 0 – keskmise suurusega kabjad

3.7.2 KABJA KUJU

Skaala: -2 püstised kabjad ... 3 lamedad kabjad, 0 – korrapärase kujuga kabjad

4. üldtunnus **SAMM**

Hinnatakse sammu pikkust, laiust, elastsust, korrektsust ja kõrgust.

4.1.SAMMU PIKKUS

Skaala: -2 lühike samm ... pikk samm, 0 – keskmise pikkusega samm

4.2.SAMMU LAIUS

Skaala: -2 kitsas samm ...2 lai samm, 0- keskmise laiusega samm

4.3. SAMMU ELASTSUS

Skaala: -2 jäik samm ... 2 elastne samm, 0- keskmine

4.4. SAMMU KORREKTSUS

Skaala: -2 sõuab sammus ... 2 kerib sammus, korrapärane samm

5. üldtunnus **TRAAV**

Hinnatakse traavi pikkust, laiust, elastsust ja kõrgust.

5.1. TRAAVI PIKKUS

Skaala: -2 lühike traav ... pikk traav, 0 – keskmise pikkusega traav

5.2. TRAAVI LAIUS

Skaala: -2 kitsas traav ... lai traav, 0 – keskmise laiusega traav

5.3. TRAAVI ELASTSUS

Skaala: -2 jäik traav ... elastne traav, 0- keskmine

6. üldtunnus **ÜLDMULJE**

Hinnatakse temperamenti (käitumist, iseloomu) ja koostöövõimet (alluvust).

6.1. Temperament

Skaala: -2 loid ... 2 energiline, 0-keskmine

6.2. Koostöövõime

Skaala: - 2 halb... 2 hea, 0-keskmine

LINEAARISEN ARVOSTELUN LOMAKE

Paikka, aika:

Nimi/UELN/synt.aika/väri:

Mitat:

Arvostelukohdat			-2	-1	0	1	2
TYYPIT	rotutyyppi	Ilmenee vähän					hyvin ilmentynyt
	sukupuolityyppi	Ilmenee vähän					hyvin ilmentynyt
	jalan pituus	matalajalkainen					korkeajalkainen
	rungon muoto	pitkä					lyhyt
	kuivuus	täyttynyt					kuiva
PÄÄ, KAULA, RUNKO	pää	suuri					pieni
	silmät	pieni, himmeä					suuri, ilmeikäs
	kaula	lyhyt					pitkä
	kaulan liittymä	matala					korkea
	säkä	matala					korkea
	säkä	lyhyt					pitkä
	lapa	lyhyt					pitkä
	lapa	pysty					viettävä
	rinta	kapea					leveä
	rintakehä	litteä					kupera
	rintakehä	ei-syvä					syvä
	selkä	lyhyt					pitkä
	selkä	notko					köyry
	lanne	lyhyt					pitkä
	lanne	notko					köyry
	lautanen	lyhyt					pitkä
	lautanen	kapea					leveä
	lautanen	luiska					vaakatasossa
	lautanen	kattolautanen					vakolautanen
JALAT	etujalkojen asento	ahdas					leveä
	etujalkojen asento	suppuvarpain					hajavarpain
	etupolvi	sapelijalkainen					kokkapolvinen
	etupolvi	pieni					suuri
	vuohiset	lyhyet					pitkät
	vuohiset	pehmeät					pystyt
	takajalkojen asento	ahdas					leveä
	takajalkojen asento	ahdaskintereinen					länkisäärinen
	kintereen kulmaus	pieni					suuri
	vuohiset	lyhyet					pitkät
	vuohiset	pehmeät					pystyt
	kaviot	pienet					suuret
	kaviot	pystyt					lattakaviot
	pituus	lyhyt					pitkä
KÄYNTI	leveys	hivuttava					laaja
	joustavuus	jäykkä					joustava
	säännöllisyys	soutaa					kerii
RAVI	pituus	lyhyt					pitkä
	leveys	hivuttava					laaja
	joustavuus	jäykkä					joustava
YLEISVAI- KUTELMA	temperamentti	laiska					energinen
	kuuliaisuus	huono					hyvä